

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető czikkek, mint az előfizetés pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvára a várba küldendők.

Olvasó közönségünkhöz!

Minél közelebb érünk a 19.ik vagyis ugynevezett haladás századának végéhez, annál inkább lépnek előtérbe a nagy társadalmi és művelődésügyi kérdések s annál élénkebb mozgalmak indulnak meg eme kérdések megoldásának módozatának tekintetében. A bajok minden egyes mozzanatnál élénk tükörben állítatnak elő, de egyszersmind azon meggyőződés is érvényesül, hogy ezeknek orvoslása csakis a *katholicismus* elvülhetetlen szent elveinek a nemzetek életében való tulsulyra emelése és érvényesítése által lehetséges.

Ezen meggyőződés kifolyásának tekintendő, hogy edes magyar hazánk ölen viruló kath. anyaszentegyházunk körében is *nagyobb mérvű sorakozással* találkozunk s hogy a kath. szellemű irodalom felkarolása, különösen a *napi sajtó* tekintetében mindegyre nagyobb mérveket ölt. A részekre nem akarunk kiterjeszkedni, csak azt hangsúlyozzuk, hogy az általános érdekű kath. mozgalmak, mint pld. a *kath. elvbarátok szövetségének létesítése* s a *vallásos irányú egyesületek* újabb időben való tüzesebb felkarolása stb. . . . bennünk is azon meggyőződést erősítik, hogy az erdélyi római katolikus irodalmi társulat azon *léjogosultsága*, mely a kezdeményezésnél alapul szolgált, *nemcsak hogy nincs enyészőben, de sőt az események fejlődése és a működési körébe felvett kérdések újabb keletű és tüzetesebb felszínre emelkedése folytán, jelentőségében tetemesen sokat nyert*, s hogy közlönyének a *Közművelődésnek* további fenmaradása épen a felszínre emelkedett *szükségletek követelményének* tekintendő.

Ennélfogva valamint kezdetben katolikus szent

ügyünk s a társadalmi jóllét eszközlése iránti nemes hevülettel vettük kezünkbe a tollat s erdélyi munkatársaink közreműködése mellett önzetlen elszántsággal léptünk ki a működés terére, úgy most is ezen nemes lelkesedéssel tordulunk mindazokhoz, a kiket szent hitünk igazsagai és úgy a nagyobb, mint a kisebb társadalmi jóllét érdeke méltán szólít a munkatérre és a pártolási közreműködésre: *sziveskedjenek lapunkat mint a társulat közlönyét 1883-ik VI-ik évi pályáján is figyelemmel kísérni és beható pártfogásban részesíteni* annál is inkább, mivel részünkről is minden lehető munkásságot kifogunk fejteni a lap tartalmának érdekessé és változatossá való tétele végett, s törhetlen fáradalommal fogunk oda működni, hogy az irodalmi társulat elé tüzött mindenestre fontos feladatoknak megfelelő s az irodalmi színvonalon becsülettel megálló lapot szerkesszünk. Az ügy felkarolása és a társulati működés támogatása érvényesül ezután is: *alapító, pártoló, rendes működő tagok és előfizetők közrehatása* folytán.

Alapító tagsági díj egyszer mindenkorra **50 frt.**, pártoló tagsági évenként **5 frt.**, s rendes működő tagsági **2 frt.**, *előfizetési* díj egész évre **4 frt.** félévre **2 frt.**, évnegyedre **1 frt.**

Mind a tagsági, mind az előfizetési díjak az *erdélyi rom. kath. irodalmi társulat pénztárának* Gyulafehérvára (a várba) küldendők.

Gyulafehérvárt, 1882, decz. 23.án.

A szerkesztőség.

Karácson-napján.

Az emberiség történetében nincs magasztosabb, nincs dicsőbb emlékü nap mint a kereszténység

megalapítójának születésnapja! E napon ujultan hangzik fel a betlehem-i pásztorokhoz intézett szózat: *Dicsőség Istennek a magasságban és békesség a földön a jóakaratu embereknek!*“ s az égi szt. varázs, mely a kebleket e nagy napon átmelengeti, általános öröme lelkesít s önmagabaszállásra indít mindenkit. . . . Innen van, hogy az emberek is e nagy ünnepnek a legköltőibb kifejezést adtak . . .

A család legszebb órája ugyanis az, melyben az öregek gyermekeik és unokáik körül összegyűlnek, még egyszer gyermekké lesznek és átérezni látszanak ama boldog kort, mely nem ismert gondokat, küzdelmeket, csalódást és bánatot, csak mosolyt szeretetet s a karácsonfa tündöklő gyertyáskáit! — Az egyház is ez alkalommal a legfestőbb elbeszéléseit tárja hivei elé; ekkor eleveníti fel a leghatalmasabb erkölcsi mozzanatot az emberiség életében: a kereszténységnek keletkezését egy jászolban, a napkeleti bölcsek, a megálló csillag, a békét és örömet hirdető angyalok: és imádni siető pásztorok közepette. Az egyház az egész advent alatt folytonosan készíti elő hiveit könyörgéseivel e nagy napra; énekei pedig ekkor a leggyöngédebbek és lelkesítők, míg végre az éjféli misében határtalan örömgöngyöztetésben tör ki s a keresztény világ valamennyi templomaiban lelkese-déstől elteltlen szólalnak meg az orgonák az éjféli ugyanazon órájában, s az éj e pásztordalokkal telt órája a legédesebb érzést ébreszti fel a halandók szívében!

De emeli ezen ünnepet még azon évszak is, a melyben előfordul. Máskor még a természet gyönyörei is örömtelt hangulatba ejtenek. Eloszlanak az emberek szerteszt a mező virágai és az erdő hős lombjai közé, kihallgatjuk a pacsirtát és a fülemüle bájos danáját, szemünk örömelevezettel mélyed el az azur égboltozaton . . . de most midőn az erdő elvesztette díszét, a rét virágait és az ég zenélő madarait, az ünnepélyes csend, a természet megható komolysága magunkba vonulni kész, egymáshoz közelebb hozza gondolatainkat és érzelmeinket! A kandalló vig dudolása mellett jobban meg tudjuk érteni azok ragaszkodását és érzékét, kik hozzánk tartoznak. A tűz melegítő fényénél a család tagjainak mosolya különös színezetet ad az együttlétnek. Kedves barátok vidám és szellemes elbeszélései fedtetik minden gondjainkat, mialatt esőcseppek verik az ablakot s a szél zordon süvöltésének komoly hangjában is ünnepélyes hatás nyomul lelkünkbe.

Kedves és lélekemelő ünnepigazán ez a karácson! A boldogság csakugy tükröződik vissza ekkor még a legszegényebb kunyhó lakói homlokáról is, és minden arcz, melyet a mosoly megdicsőít és az ártatlan örömtől kigyul, egy tükört képez, melyről még azokra is, kiket talán hivatásuk a családi élet ez örömeitől távol tart, a szeretet és jóakarát sugarai esnek.

S ki volna az, kinek szíve — ha még oly anynyira elfásult is — érzéketlen tudna maradni azon még sok szép szokás iránt, melyekkel a különféle népek és nemzetek ez ünnepnek kiváló nagyszerűségét fokozni igyekeznek? . . . Emlitem-e a keletiek azon élénk képzelődéséről tanuskodó szokását, midőn a család ezen ünnep közeledtére szalmával hinti be szobáját s úgy készíti elő, hogy az, az istálló egyszerűségéhez hasonlítson s a lelkész családról családra vándorol, hogy megszentelje ama helyet, melyben szintén ártatlan kis gyermekek vannak várakozással eltelve? . . . S ki tagadhatná, hogy a székely nép még mai nap is szobája egyik szegletét felékesítve egy tekercs szalmát helyez oda a kis Jézus fogadására?! De hát hol a karácsonfák? Ez ugyan a pogányság idejéből való, de az egyház keresztényivé tette, mert úgy állítja fel, mint a Jézus gyermek jelképét, melynek gyergyái az ő égő szelleme és gyümölcsei az ő tanai! Hisz mindenki ismeri a kisdetek határtalan örömet, midőn bevezetik a karácsonfához, ismeri meglepő ámulatukat.

Azonban míg ezeknek emlékünke idézése egyrészt oly magasra emeli szívünket e napon, hová a gonoszság dohos párázatai felhatni nem képesek . . . addig másrészt előnkbe állítják azon bölcsőt, melyben e nagy napnak ünnepeltje, az emberi nem Restauratora született, és itt leborulva kell imádnunk az isteni bölcseséget, mely mindenhatóságának befogadására oly szerény helyet választott. Barlangban született ugyan, de az elhagyatott hely felett angyalok örömeke hangoztatja s egész hévvel zengedezi ma minden ajk: *Dicsőség a magasságban Istennek és békesség földön a jóakaratu embereknek!*

Batogh Ignác.

A katolikus tanulmányi alap.

Dr. Apáthy István

indokolt jogi véleménye ez alap katolikus jogi természetéről, melyet nov. 20-án terjesztett a képviselőháznak az alapok és alapítványok jogi természetének megvizsgálására küldött bizottsága elé.

(Folyt. és vége.)

Az hozatik fel továbbá, hogy az 1548. XII-dik

törvénycikknek azon rendelkezése, qui populum in veteri orthodoxa vera, catholicaque fide et religione conservare, et siqui ab ea desciverant, in hoc regno ad eam reducere studeant, kizárólag csak az elpusztult egyházak jövedelméből segélyezendő plebánosokra, de nem ugyanazon jövedelemből felállítandó iskolák tanítóira vonatkozik; sőt ezekre nézve az a törvény semmi más qualificatiót nem kíván, mint azt, ut probi sint et docti! Ezen törvényre való hivatkozással tehát Mária Terézia a tanulmányi alap felekezetiiségét legtávolabb sem mondotta ki; hanem ezzel csak azt fejezte ki, hogy mivel az 1548. XII. t. cz. értelmében, az elpusztult egyházak birtokai és azok jövedelmei a nélkül is főleg az iskolák föllállítására fordítandók, ennél fogva ezen birtokoknak, melyeket a jezsuiták eddig az oktatásért hasznélveztek, egyik részét megszüntvén a jezsuiták oktatása, most már az 1548. XII. t. cz. rendelete értelmében, a tanulmányi alap javára szenteli. Miután az 1548. XII. törvénycikket nemcsak 1881. jan. 12-én kelt jelentésében, hanem ezen előterjesztésében is kellően méltattam, azt hiszem, hogy a szóban levő ellenvetéssel nem kell hosszasan foglalkoznom. Azok, a kik a kérdéses törvénycikknek, az érintett ellenvetésben foglalt értelmet tulajdonítják, ezen törvénycikknek rendszerint csak azon részét idézik, mely a lelkesekre vonatkozik; de elhallgatják azt, a mi ezen törvénycikkben, az iskolákra vonatkozólag foglaltatik Nec non ad instauracionem, et erectionem Scholarum particularium, earundemque Magistrorum, qui docti et probi sint, intertentionem: et denique, ad bonae spei ac indolis juvenum et adolescentum, ut bonis litteris operam dare possint, promotionem, et auxilium applicentur, et conventantur: quo tali ratione boni, et docti viri alantur et nutriantur. — Már hogy ezen rész nem a lelkesekre, hanem egyenesen az oskolákra vonatkozik, azt úgy hiszem nem szükséges bővebben fejtegetni. — Felhozatik továbbá, hogy a királyi legfelsőbb kegyuri jog csak egy ága lévén azon felségi jogoknak, melyek Magyarország apostoli királyait „e summo jure regis circa sacra“ egyáltalában illetik, minden oly esetben, midőn az oktatás ügyéről van szó, a legfelsőbb kir. kegyuri jogra való hivatkozás mindég azon értelemben vendő, a melyet annak az 1715. LXXXIV. és 1723. LXX. t. cz. adott, hogy t. i. Magyarország apostoli királyait az oktatás, és arra vonatkozó alapítványok ügyeire nézve a rendelkezési és föfelügyeleti jog pro munere supremo apostolico et supremo auctoritate sua regia illeti. Ezen ellenvetés sem bírhat jelentőséggel; mert nem is jutott senkinek sem eszébe a legfőbb kegyuri jognak más jelentőséget tulajdonítani, mint a melyet annak a jelzett ellenvetés tulajdonít. Csakhogy ezen jelentőségnek nem lehet más az értelme, mint az, hogy Magyarország apostoli királyai, midőn a kegyuri jogra hivatkoznak, azt csakis a katholika vallást érdeklő ügyben tették és tehették; mert őket a kérdéses joggal törvényeink csakis a catholica egyház tekintetében ruházzák fel. A királyoknak a legfőbb kegyuri jogra hivatkozásá-

val tehát csak azon tételt akartam és akarhattam igazolni, hogy midőn a fejedelem a kegyuri jogra való hivatkozással intézkedik, nem az országot, nem a közállományt a maga összességében; illető, hanem a katholika vallás érdekeire vonatkozó intézkedést tesz. — Az hozatik fel végre, hogy M. Terézia királynő 1780. márczius 25-én kelt alapító okiratában ismételtelen fundus generalist, fundus publicust említ. Legyen szabad e tekintetben mindenekelőtt megjegyezni, hogy a szóban levő kifejezésekből azt, hogy az alapító királynő azokkal a tanulmányi alapot képező javakat, eredeti jellegűtől megfosztani kívánta volna, következtetni már azért sem lehet, mert e következtetés nemcsak azon jogi alappal, a melyre a királynő helyezkedett, hanem azon világosan kifejezett intentionnal is ellenkeznék, mely a királynőt az alaplétesítésénél vezérelte akkor, midőn a szóban levő javakat ugyanazon czélből adományozta az alapnak, a mely miatt azokat annak idején a jezsuiták bírták. E cél pedig, miként kimutattam, határozottan katholikus volt. Hogy az alapító okiratnak szóban levő kifejezései kapcsolatban József császár intézkedésével általában az alapítványok, és különösen a vallás- és tanulmányi alap tekintetében zavart fokoztak, kétséget nem szenvedhet. Legalább erre mutat azon körülmény, hogy a felekezetek szükségének tartották saját alapítványaikat az 1790/1. országgyűlésen törvény által biztosítani. A katholikus alapítványokról ezen országgyűlés XXIII. cikke intézkedett, a mennyiben abban a király, mint az egyház fővédnöke megígéri, hogy a katholikusok alapítványait, az alapítók akaratához képest fogja kezeltetni. Ezen intézkedés azonban a katholikus rendeket nem nyugtatta meg és a király szükségnek látta a katholikus rendek megnyugtására kijelenteni, hogy a katholikus alapítványok felett a felügyelet őtet, a régóta fennálló jogoknál fogva, mint apostoli királyt, tehát mint legfőbb kegyurat az országban illeti. Ezenfelül az ugyanazon évi XXVI. t. cz. 12. §-ban, mely a két rendbeli evangélikusok szabad vallásgyakorlásáról, azok templomairól, iskoláiról és alapítványairól rendelkezik, világosan kimondatott, hogy a katholikusok alapítványai a katholikusokat, az evangélikusok alapítványai pedig az evangélikusokat illessék. Daczára a most érintett intézkedéseknek, úgy látszik, hogy egyrésztől az 1790/1. országgyűlésen alkotott XXI. t. cz., mely az 1723. XCIX. t. cz. értelmében alapított közalapokról rendelkezik; másrésztől azon kifejezések, melyek a tanulmányi alap megjelölésére használtattak, zavarokra adtak alkalmat. E zavarok eloszlátása végett jelent meg a kancelláriának 1793. július 4-én kelt s a helytartó tanácshoz intézett két rendbeli rendelete, melyeknek egyikében (7079. sz.) kifogás tétetik a helytartótanácsnak azon eljárása ellen, melynél fogva ez a tanulmányi alapot nyilvános alapnak (fundus publicus) nevezi; holott ezen alapot azzal, a melyről az 1791. XXI. t. cz. intézkedik, azonosítani nem lehet. A másik (7080. sz.) rendeletében pedig a kancellária meghagyja a helytartótanácsnak, hogy a vallás- és a tanulmányi

alapot illető tőkékről kiállított fötelezvények, mint a nevezett alapok tulajdonai jelöltessenek meg.

Végre nem közvetlenül ugyan, de közvetve a tanulmányi alapot képező javak jogi természetének igazolására szolgálhat Ferencz királynak 1807. jul. 10-én kelt adomány levele, melylyel a fehérvári custodiatus a kegyes tanító rendnek adományoztatott. Igazolásául szolgálhat ezen adománylevél annak, a mit előterjesztésemben ismételtlen hangsúlyoztam, és tényekkel igazoltam, hogy t. i. a magyar királyok az egyházi javadalmakat mindenkor, mint a catholica egyház fővédőkei adományozták.

A fentebbiekkel azt hiszem, nemcsak a felhozott ellenvetésekre feleltem meg; hanem egyuttal kimerítettem azon intézkedéseket is, melyek a tanulmányi alap jogi természetének megítélésénél irányadóul szolgálhatnak. Az általam felhozott intézkedések jelentőségét nemcsak azon körülmény emeli, hogy az azok ellen tehető ellenvetések, az elfogulatlan bírálatot ki nem állják; hanem növeli a kérdéses intézkedések jelentőségét az is, hogy az ellenvélemény hívei, egyetlenegy ilyen intézkedésre sem képesek hivatkozni, melylyel az általam jelzett intézkedések tartalmának az ellenkezőjét, vagyis azt igazolhatnák, hogy a tanulmányi alapot képező javak bármikor állami vagyonnak nyilvánítottak volna.

Igazolhatni vélem végre a tanulmányi alapot képező javak jogi természetét ezen javaknak kezelésével, és tényleges felhasználásával.

Hogy a tanulmányi alapot képező javak az 1780-ki alapítás idejéig, az illető egyházi intézetek által kezeltettek, kétségét ép oly kevésse szenvedhet mint az, hogy a kérdéses javak jövedelmei az érintett időpontig kizárólag katholikusk célokra használtattak. Ez olyan tény, melyet sem fejtegetni sem bizonyítani nem szükséges. De nem szükséges azt sem fejtegetni, hogy a tanulmányi alapot képező javak rendeltetésében, az alapítás ténye folytán egyáltalán nem, azok kezelésében pedig csak annyiban történt változás, a mennyiben ezt a jezsuita rend eltörlése természetesen szükséges tette. A vizsgálódás tárgyát tehát csak az 1780-iki alapítás utáni időre eső kezelés és felhasználás képezheti.

Tagadhatlan, hogy a nagy királynő halála után a tanulmányi alapot képező javak kezelésében és azok rendeltetésében lényeges változás történt; a mennyiben József császár, a mint a trónra lépett, a magyar tanulmányi és iskolai alapot a kincstárba beolvasztatni rendelte oly módon, hogy a magánosoknál künn levő tőkék azonnal felmondassanak, beszédessenek, és osztrák állampapírokba fektetessenek. valamint az összes ingatlan javak lassan-lassan, időről időre, jó eredménnyel eladassanak, az ország tanodai szükségletei pedig az államkincstárból fedeztessenek. — Ezen intézkedés ellen a magyar királyi udvari cancellária 1781-ki július 6-án az esztergomi érsekkel és az országbiróval egyetértőleg az uralkodóhoz felirt és a tanulmányi tőkéknek a magánosoktól bevonását, egyes családokra válságosnak, általában pedig kivihetetlennek nyilvánította,

mert az ország kevés mozgósítható tőkékkel bírt és azok tömeges beszedése csakis erőltetett végrehajtások által lett volna sikeresíthető; e téren tehát a fejedelemnek a kiméletet, a fokozatos eljárást és a visszafizetések bizonyos évekre való beosztását ajánlotta. A mi pedig a tanulmányi alap ingatlan javainak eladását illeti, azt a királyi udvari cancellária törvényellenesnek és hazai intézményekbe ütközőnek nyitvánította és egyidejűleg a császárt figyelmeztette, hogy a magyar alkotmány szerint az országban minden köztvagyon különös rendeltetéssel van felruházva s valamint királyi jogok léteznek, úgy kell, hogy a rendek kiváltságai is figyelembe vétessenek, figyelmeztette, hogy az egyházi és világi rend épúgy, mint az alapok a királyi adományozási czímen nyert birtokaikat nem csak mint örökös tulajdonukat élvezik, hanem azok után jogaik és kötelességeik is vannak; figyelmeztette, hogy ezen javak vagy olyanok, melyek a királyok által a templomoknak, a püspökségeknek, apátságoknak prépostságoknak, szerzetes zárdáknak, egyházi és világi nevelőházaknak, tápintézeteknek és papnöveldeknek örök alapítványul adattak; vagy olyanok, melyek a koronáról a világi családokra s azok leszármazéaikra adománylevelek záradékai értelmében háramlottak; figyelmeztette, hogy a világi és az egyházi rend tulajdonát képező birtok közt az a különbség, hogy a király a megszakadás, vagy a hűtlenség által a koronára szállott világi javakat tetszése szerint azonnal más családoknak adományozhatja; a megürült, vagy elpusztult egyházi javadalmakat ellenben rögtön betölteni, legfőbb kegyuri minőségénél fogva köteles figyelmeztette végre, hogy a jezsuitákat eltörlő római szentszéki rendelvény az országban a királyi és az államjogok épségben tartásával fogadtatott el és hirdettetett ki s így a jelzett alapítványok eredeti természetüket el nem veszítették; minélfogva azok a hazai törvények szerint jövőre annál is inkább kegyeletes alapítványokként kezelendők, mert a felosztott Jezus-társaság helyét a tanulmányi alap, mint hason hivatással felruházott testület foglalta el. Daczára ennek a császár intézkedése folytán a tanulmányi alap összes ingó s ingatlan javai kezelés végett az udvari kamarának adattak át; később pedig az érintett javak értéke a birodalmi pénztárban beolvasztatni rendeltetett. A császár halálával a rendeltetésüktől elvont összes magyar intézményekkel a tanulmányi alap is visszaállítván, Ferencz király 1793. évi július 4-én az udvari cancellária útján a helytartótanácshoz kibocsátott kettős intézvénye értelmében a tanulmányi alapot a kincstártól elválasztotta, azt a kamarai függés alól kivette és helytartótanácsai felügyelet alá helyezte; egyuttal annak jövőre leendő kezelése iránt határozatokat hozott. A gazdászat és erdészet gondozását főtisztviszélyekre bízta, a kisebb javakat haszonbérbe adatta, az uradalmakat pedig házilag kezelte; az alapítványi pénztárakat kerületileg szerveztette s ügyvitelüket előírta; az alapítványi tőkék elhelyezését, a kamatok behajtását új szabályok alá helyezte; a pozsonyi, győri, besztercebányai, pesti, nagyváradi, pécsi és zágrábi

kamarai felügyelőségeknek a tanulmányi birtokra vonatkozott hatáskörét megszüntette és az iskolai alap általános ügyvezetését a helytartótanácsra ruházta. Ugyancsak Ferencz király 1799-ik évi február 1-én a Tolna megyében bekebelezett s a boldogságos Szüzzöl címzett szegszárdi apátságot, melyet Mária Terézia királynő a turóczi prépostságért, a bozói vár és uradalom feléért, csere jogczimen, a tanulmányi alapról az egyetemre ruházott át, tekintve, hogy a szervezett csere végre nem hajtott; tekintve, hogy a turóczi prépostság a bozói javadalom fele, úgy a hozzá tartozó többek arra, hogy a két cserebirtok közti értékkülönbséget kiegyenlítsék, elégségesek nem voltak, új adományi czimen ismét a tanulmányi alap javai közé sorozta. Ugyanazon fejedelem a komáromi várerődítéshez szükségelt szőnyi és várföldi területekért, a Zichy gróf családnak a lébényi uradalmat engedvén át, az iskolai alapot 1817-ik október 5-én a Temes megyébe kebelezett ligethi, giládi, unipi és berényi határokkal kármentesítette.

A tanulmányi alapot képező javoknak a fentebieknek jelzett kezelése és felhasználása, szakadatlanul ugyanaz maradt az 1848-iki események lezajlásáig. A most érintett események után a tanulmányi alap az osztrák pénzügyminiszterium ellátása alá került és 1856-ik évi márczius 28-án a cs. k. vallás és közoktatási miniszterium javaslatára a pénzügyörség és a főszámvévőszék hozzájárulása mellett a magyar és a horvát tanulmányi alapok egymástól elválasztattak és ez utóbbi, mely József császár alatt 1782-ik évben 315,976 frt 38 krt tet. az anyaországtól az időközi kamat növedék leszámitásával 408,510 frt 49 kr. összegben függetlenné tétett. Dacára azonban ezen önkényes intézkedéseknek az abszolút kormánynak soha sem jutott eszébe a tanulmányi alapot rendeltetésétől elvonni, vagy annak a rendeltetését megváltoztatni. A tanulmányi alap maradt az, a mi az előtt volt; szolgált úgy, mint az előtt, felekezeti és pedig katolikus egyházi czélokra.

Ő Felsége Ferencz József a jelenleg uralkodó király, midőn az országban az alkotmányos rendszer helyreállítását 1860-ik évi október 20-dikán kezdeményezte egyidejűleg ugyanaz évi december 26-án a tanulmányi alap visszaállítását s helytartótanácsi igazgatás alá bocsátását is elhatározta. Miután azonban a cs. kir. birodalmi pénzügyminiszterium, az alap irányában több rendbeli követelést támasztott, melyek csak 1865-dik évi július 17-én egyenlítették ki: miután továbbá a nevezet ministerium Magyarország ellen e téren még utólag sok olyan igénynyel lépett fel, melyek alapos kiderítésére idő és beható tárgyalások kívántattak, a tanulmányi alap a helytartótanács felügyelete alá tényleg csak akkor került, mikor ő Felsége 1865-dik évi november 29-én a magyar királyi udvari cancellária útján, annak azonnali foganatosítását elrendelte, s egyúttal meghagyta hogy az összes kegyes alapítványi javak, tekintet nélkül az engedélyezett kincstár előlegek visszatérítése iránt függőben levő értekezletékre a magyar királyi helytartótanácsnak kizárólagos kezelés végett haladék-

talantul átadassanak, hogy az érintett előlegek felszámítása, megállapítása s mielőbbi törlesztése, az illető központi hatóságok által egyetértőleg eszközöltessék: és hogy a horvát alapítványai jutalék netaláni vegleges különválasztási kérdése, alkotmányos uton, lehető hamarabb tisztába hozassék.

A felelős miniszterium felállításával, a tanulmányi alap a többi kegyeletes társalapokkal együtt, a vallás és közoktatásügyi miniszteriumhoz osztatott be. Jelenleg a tanulmányi alap jogi ügyeit a közalapítványi királyi ügyigazgatóság; a gazdaságat kezelését pedig a pest-czeglédi, a kassa-mislyei, a nyitra-selylyei, e veszprém-somlyóvásárhelyi, a pecs-pecsváradi és a temes-csakovai 6 főtishti kerület intézi. Hogy a tanulmányi alapnak a vallás-és közoktatási miniszterium kezelése alá történő helyezése óta, az alapjának jövedelmei ki, zárólag katolikus felekezeti czélokra használtattak azt ép oly kevéssé kell bizonyítani, mint azt, hogy az érintett javak természetén, az 1780-iki alapítás óta — a József-féle korszakot kivéve — a mai napig változás nem történt.

Előterjesztésem befejezéseül legyen szabad még némely ellenvetésekre felelnem, melyekre a fentebiek folyamában nem volt alkalman reflectálni.

Azok részéről, a kik a tanulmányi alapot képező javaktól, a felekezeti jelleget megtagadják, az hozatik fel, hogy a magyar catholica egyház nem olyan jogi személy, mely az elpusztult egyházi intézetek javaiban örökösödhetett volna: minél fogva ezen javak az iskolákra nem az egyháznak, hanem az államnak a közvetítésével háromlottak. Hogy a catholica egyház minden államban, tehát nálunk is jogi személynek tekinthető, azt úgy hiszem nem szükséges bizonyítani. De hisz nem is az képezheti a vita tárgyát, hogy a catholica egyház jogi személynek tekinthető-e vagy sem és hogy az mint ilyen, javakat örökölhet vagy sem: hanem az, hogy lehetnek-e az államban olyan javak, melyek kizárólag valamely vallásfelekezet czéljaira rendelvek és mint ilyenek rendeltetésükben fentartandók? Én azt hiszem, hogy igen: Legalább erre mutat azon körülmény, hogy Magyarországon nem létezik törvényesen elismert hitfelekezet, mely ilyen vagyonnal nem bírna. Avagy csak a *catholica vallás híveit nem illeti meg az a mi minden más hitfelekezetet megillet?* Csak a *katolikus egyházi czélokra rendelt javak olyanok, melyeket minden áron közöseknek kell nyilvánítani?* Ez talán mégis túlmenne nemcsak az igazságnak, hanem a méltányosságnak a határán is.

Az hozatik fel továbbá, hogy miután a közoktatás, a megváltozott viszonyok folytán az államszervezettel összeforrt: a catholica egyház sem a közoktatást, mely az államnak egyik eminens jogát képezi, sem az arra szolgáló és az ország forrásaiból merített anyagi eszközöket tulajdonának nem tekintheti. Ez ellenében legyen szabad megjegyezni, mikép azt, hogy az iskolák felett a főfelügyelet minden jól rendezett államban az államhatalmat illeti, soha sem vonta senki kétségbe. Megillette ezen jog a magyar államot

minden időben, tehát akkor is, midőn az oktatási ügy kizárólag katolikus intézetek kezében volt. De ebből szerintem nem következik és nem is következhetik az, hogy az állam azon javakat, melyeket akár egyesek, akár az ország fejedelmei katolikus oktatási czélokra rendeltek, az oktatási ügy *közös tulajdonának* nyilvánítsa, hogy ezen javakat más hitelekezetekre nézve közösnek, vagy állami tulajdonnak tekintse. Azt nem fogja senki kétségbe vonhatni, hogy Magyarországon az Árpád- és a vegyes házi királyok alatt, az iskolák, az egyházak, püspökségek, monostorok és zárdák körében szeltek, és a katolika valias szárnyai alatt menhelyet találva virágoztak fel: hogy a tudományok, a szépművészetek és az összes művelődést terjesztő eszközök mind a világi és a szerzetes papságnál pontosítottak össze; hogy az osztrákház uralkodási korszaka alatt I. Ferdinándtól a jelenig a katolikus köznevelés, különösen a gymnasiumok és az elemi tanodák, legnagyobb részben, a szerzetes házak gondjaira bízottak. Abból azonban, hogy az országban a közművelődésre az egyház és a katolikus felekezet igen sokat tett, és e téren magát az ország elismerésére érdemesítette; abból, hogy a királyok, a főpapok, a káptalanok, a monostorok, a katolikus főrendek, a nemesség és a polgárság a közművelődést, habár katolikus szellemben, nyolcz századon keresztül iskolák felállítására, rendezésére és tanárokkal ellátására által lehetségessé tették: abból, hogy a katolikus rész szent Istvántól, I. Ferdinándig, és így öt századon át a közoktatást ország szerte egyedül és önállólag ápolta; az utóbbi négy században pedig ugyancsak az ifjúság sokoldalú képzésében ernyedetlenül működik, — nem az következik, hogy azon alapot, mely a most érintett czélok megvalósítása végett a katolika hitelekezetnek rendelkezésére állott, ettől elvenni és akár állami, akár a többi felekezetekre nézve közös vagyonnak nyilvánítani lehessen.

Budapesten, 1882. november hó 8-án.

Apáthy István, s. k.

T A R C S A.

Karácsonkor.

„Ubi crux, ibi lux!“

Üdv neked, oh szeretett Istene!
 Üdv neked, oh Bethlehem jászola!
 Lehozád ma az ég üdv-haromatát,
 Melylyel az ég a földnek áldozza . . .
 Titkos szellem hó varázs-ütése
 Millioknak templomát építéd;
 Millio szív buzgó imádással
 Gloriául hozza el szent hitét.

Születésed isteni fényében
 Egy kornak testesül hó vágya:
 Örömkönyvek tiszta tüskörénél
 Leng az őskor lelkes profétája.

Az atyáknak jóslatával száll le
 Egy csodás jel reszkető világa,
 Égi hymnusz szelid dallamába
 Szövődik a pátriárkák álma . . .

Égből jövé! . . . le is hoztad nekünk,
 Hogy taníts meg hitre, szeretetre,
 Jól tudtad bár, hogy a bűnös világ
 Üldözéssel fizet meg érette . . .
 Alázat szült s vitt a keresztfára;
 Ott üldözött, itt haláloz kérté . . .
 S ma hódolva öt világrész küldi
 Ima-dalát a jászol elébe . . .

Az ég lejő angyali hymnusszal —
 „*Dicsőséget*“, „*békességet*“ zengve.
 Egy üdvmosoly s örökre száműzve
 Négyezredév koromsötét leple.
 Az Ige s test, az ég s a föld népe
 Szeretettel füzte meg békéjét,
 S mit az őskor sóvár vágygyal üze:
 Meghozta a legszebb csillag fényét.

Szüz mosolya a „hajnalcsillagnak
 Beragyogja a jászol Kisededét.
 Mit a szív csak szent ihlettel sejte;
 Már most látja az ég s föld Istenét.
 S ez istenség fényes világánál
 Pásztoraldalnak egyszerű imája
 Megszóla, mint a felkelő napnak
 Üdvözlését zengő pacsirtája.

Messze hallszik a szent hir e dalban.
 Fejedelmek jönnek e csodára.
 Az égi jel mondja meg szívöknek;
 „*Megszületett Judea királya!*“
 Simon keletnek fényes koronái
 Hódolattal esd'nek a porban,
 Üdvöt kér a királyok imája,
 Királyok fekszik a kised jászolyban.

Szent örömmel nyujtjuk mi is neked
 Imáinknak tiszta áldotját,
 Mely hitünknek fényes világánál
 Látja benned ígért Messiását.
 Ki szóltál már ezredévek előtt
 A jóslatok szent ihlettségében;
 Tüzoszlopot gyujtál népeidnek
 S szólt parancsod a villám dörgésbe.

Ki eljöttél vezér szövétnekül
 Meggyujtani tanod tiszta fényét,
 Pharosként a bűnös evezőknek
 Feltüntetni a halál örvényét . . .
 Ki örömet nyujtasz a bánatnak,
 Vigaszt, kik már bajban szenvedének,
 Az üldözött menhelyét te adod,
 S balsamát a fájdalom sebének . . .

Ki ostort fonsz a hit ellenének,
 De megengedsz a ki bűnből tér meg,

Felkeresed, hogy vissza adhasd őt,
A kitől jött az ég Istenének . . .
Kinek jobbán tüzted fel a napot,
Igazságot ragyogni a földnek . . .
Szívmeleggel az ész világánál
Tanaid egy világot betöltnek . . .

Üdv neked, oh szeretet Istene!
Üdv neked, oh Bethlehem jászola!
Lehozád te az ég üdvharmatát,
Melylyel az ég a földnek áldozza . . .
Titkos szellem hő varázs-ütése,
Millioknak templomát építéd;
Millio szív buzgó imádással
. . . Gloriául hozza el szent hitét . . .!

Fülei Sz. Lajos.

Karácsonkor.

„Ma született az Üdvözítő, ki
az Ur Krisztus“. Luk. II. 11.

Csodálatos a kath. egyház az ő életében, magasztos és megható szertartásaiban, okos, bölcs és tapintatos intézkedéseiben.

Ha nem volna közel 2000 éves története egy nagy nyitott könyv előttünk, melynek minden lapjára dicső életének hü képe erős vonásokban van lerajzolva; ha lélekemelő szertartásait, melyekben a külső fény és pompa benső kenetiséggel és jelentőséggel párosul, nem látnók elvonulni naponkint szemünk előtt; ha nem ismernők, ha nem tapasztalnók lépten-nyomon erkölcsi törvényeinek, fegyelmi rendelkezéseinek és jótékony intézeteinek sokszoros áldásait, melyek testi és lelki jólétünket czélozzák, erkölcsi javunkat és testi egészségünket egyaránt eszközlik: úgy csak az egyházi évkörre kellene tekintenünk, melyben élete évenként megújul, szertartásai gyönyörű változatokban egy élettéljes képet nyerne, intézkedései megvalósulnak, testet öltenek, — s azonnal be fognók látni azon állítás igazságát, hogy a kath. egyház, a mily csodálatos életében, magasztos és megható szertartásaiban, époly okos, bölcs és tapintatos intézkedéseiben.

Az egyházi évkör ugyanis, mely Advent első vasárnapjától a következő Advent első vasárnapjáig tart, úgy tekinthető mint egy nagy szinpad, melyen a legélénkebb jelenetekben, a legmeghatóbb vonásokban megváltásunk nagy munkájának drámai színjátéka játszatik le. Itt a legfönségesebb hittitkok külső látható alakban jelennek meg szemünk előtt és lesznek mindenki által szemlélhetővé, hogy miként a trienti sz. zsinat magát kifejezi: „ezen külső látható jelek által figyelmünk a láthatatlan dolgok szemlélésére fordítások“ (Tr. Zs. 22. ül. 5. fej. „A sz. Miseáldozatról.“)

A megváltás csodálandó nagy művének ténye pedig különösen három főeseményben, u. m. a Megváltó születésében, halála- és feltámadásában és a Szentlélek eljövételében nyilvánul; mely nagy titkokat a karácson, husvét és pünkösd fönséges ünnepeiben szokott meg-

ülni a keresztény egyház. — Az összes kereszténységnek e három főünnepe úgy tekinthető mint három ragyogó gyémántkő az egyházi évkör nagy aranygyűrűjében, melyek köré a többi apró ünnep-gyöngyök szép rendben sorakoznak.

És épen a mai az az örvendetes nap, melyen ama fönséges titkok legelsőjét — *Megváltónk születésnapját* ünnepeljük; mert miként az angyal is oly mennyei örömmel hirdeté a nyájukat legeltető pásztoroknak: „*ma született az Üdvözítő, ki az Ur Krisztus, Dávid városában.*“ (Luk. II. 11.)

Husvét- és pünkösdkor figyelmünk főtárgyát a nagy világváros Jeruzsálem és környéke képezi; tekintetünk maid a Golgotha véres ormain tévedez, majd meg a szent városnak népsokaságtól tultömött utcáin gyönyörködik az új keresztények szép gyülekezetében, ma azonban az összes kereszténység figyelmét egy sokkal igénytelenebb, de az ott végbement nagy esemény által nagygyá lett és megdicsőített városka vonja magára és ez *Bethlehem*, melyről már az ókor prófétája oly szépen zengé: „*De te efratai Bethlehem! kicsiny vagy ugyan Juda ezrei kösött, mégis te belőled származik nekem, ki uralkodó legyen Izraelben.*“ (Mik. V. 2.)

Valamint Jeruzsálem az ő kinhelyeivel minden hívő és érző kebelben fájdalmat és gyászt kelt föl: úgy Bethlehem az öröm- és gyönyörérzetet varázsolja szíveinkbe. Mert van-e drágább, kedvesebb hely, mint Üdvözítőnk születéshelye? lehet-e szentély, mely nagyobb vonzóerővel ragadná magához a szíveket, mint a bethlehemi jászoly?

Bethlehem Palaestinának Judaea nevű tartományában fekszik, Jeruzsálemtől délre, két óra járásnyira, egy kissé emelkedettebb helyen. A városnak keleti részén emelkedik egy nagy sziklabércz, mely alatt egy barlangszerű üreg terül el keskeny bejárással. Keleten ezen sziklabarlangokat szokták istálólul használni, a mennyiben az éjjel-nappal künn tanyázó pásztorok a kedvezőtlen idő ellen ide szokták magukat meghuzni nyájukkal együtt. Az említett sziklabarlangba huzták vala meg magukat József és Mária is, midőn beiratkozás végett Bethlehembe menvén, nem találtak helyet a szálláson. (Luk. II. 7.) — Ma ezen barlang fölött egy gyönyörű templom áll, melyet a sz. lelkű Iona császárnő N. Constantinnak, az első keresztény császárnak anyja kezdett építtetni. Maga a barlang belül fehér márvány nyal van bevonva; egyik oldalüregében egy oltár elzi a régi jászoly helyét; ezzel szemben egy 14 sugárból álló ezüst csillag ragyog, melyre éjjel-nappal 15 lámpa árasztja fényét, fölötte pedig e szavak olvashatók: „*Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est.*“

Ez az a hely tehát, hol közel 2000 évvel ezelőtt az idők teljében fölzengett az angyalok Gloriája, mert megszületett Izraelnek várva-várt királya s Benne teljesült a nemzetek várakozása, megvalósult az ósatyák reménye, testté vált az Isten örök Igéje, világra jött Jézus Krisztus a világ Üdvözítője!

Bethlehem! e névnek csak pusztá említésére is

milliók szíve dobban föl, örömmérs fújja át a kebleket, s a dalra nyílt ajkak az üdvözlő angyali sereg ama dicsőhymnusaiban törnek ki: „*Dicsőség mennyben az Istennek és a földön békeesség a jóakaratu embereknek!*“ (Luk. II. 14)

De a hívők millióinak ezen általános örömele mintegy versenyre kél ma az egyház is. Oltárai ünnepies díszben ragyognak; zsoltárai örömet és vigasságot lehelnek; orgonáinak komoly billentyűit gyermekded, játszi dallamok hozzák élénkebb mozgásba.

De ezen közörmnek különös kifejezést ad, az ünnepeknek magasztosságát és fényét hathatósan emeli a kath. egyház azon rendeleteivel és intézkedéseivel, melyek a Karácson megünneplésére vonatkoznak, s a melyek értelmében Krisztus Urunk születésnapjának évfordulója az összes kath egyházban megüetlik.

A mint közelget ugyanis decz. 25-iki a mely napon Jézus Krisztus a legrégibb hagyomány szerint született, ezen napot megelőzőleg négy hetet jelöl ki az egyház, melyet mi *Adventnek* vagyis *Ürvövetnek* nevezünk. E négy hetet magában foglaló adventi idő elsősorban emlékeztet bennünket azon négy ezer évre, mely a világ teremtésétől a megígért Megváltón születéséig lefolyt, telve a nemzetek várakozásával és az ösátyák hő vágyódásával, melyeknek Isaiás próféta amaz örökre emlékeztető szavakban adott kifejezést. „*Ezek! harmatoztatok onnan felülről, és a föllegek csepegték le az Igazat, nyíljék meg a föld és szülje az Üdvözítőt!*“ Vagy miként a keresztény magyar nép elragado költőiséggel oly szépen zengi ezen idő alatt: „*Harmatozd le nagy ég az Igazat és jót, és te föld megnyílvva szüld a Szabadítót!*“

De van az adventi időnek ezen képtes jelentményén kívül még más gyakorlati czélja is. E napok ugyanis az egyház által arra rendelvek, hogy azok alatt magunkat buzgóbb áhitat, sanyarubb böjtölés és töredelmes bűnbánat által isteni Üdvözítők első eljövételének, vagyis születésének méltó megünneplésére előkészítsük: de egyszersmind üdvös féltelm és rettegéssel elmélkedjünk ezen napokon az ő második eljövetele fölöttis jól megfontolván, hogy ugyanazon Üdvözítő, ki irántunk végtelen szereteténél fogva válságunk végett elhagyva dicsőség-trónját a földre szállott s gyarló emberi testet öltött magára, egykor mint kérlelhetlen bíró ismét eljövend a Felhők erejében nagy hatalommal és dicsőséggel megítélni az élőket és holtakat. — Erre utal bennünket az egyház akkor is, midőn az adventi első Vasárnapon az utolsó itéletről szóló evangélium rettenetes szavait olvastatja föl a sz. Misében; erre hív föl bennünket akkor is midőn az ugyanazon napi sz. leczkésben sz. Pál apostolnak ama lángszavaival fordul hozzánk: „*Vessük el a sötétség cselekedeteit és öltözzünk a világosság fegyvereibe.*“ Mint nappal tisztességesen járjunk, nem tobzódásokban, és részegeskedésekben, nem ágyasházakban és bujálkodásban, nem versengésben és irigykedésben; hanem öltözzetek az Ur Jézus Krisztusba és a testet ne a poljatók a kívánságok szerint. E szavak képesek voltak egykor Milánó városának hitetlen, kéjelgő gyermekéből egy szent Agostont teremteni; és én úgy vélem, hogy elég alkalmasok ma is arra, hogy kijelöljék az utat és módot, miként kell a Megváltó születésére magunkat méltóan előkészítenünk.

Az adventi idő főmozzanatát és jelentőségét a Karácsony *Vigélyében* nyeri el, mely nem más, mint magát az ünnepet közvetlenül megelőző nap. A vigély szó a latin „vigilia“ szóból származik, mi „*várastást*“ jelent. Így nevezetnek pedig a nagyobb ünnepek előnapjai azért, mert az egyház őskorában az egész napot szigoru böjtben az éjet pedig viradtig tartó áhitatos könyörgésekben zsoltárok és énekek zengedezésében s szent elmékedésekben töltötték el a buzgó hívek, hogy a következő ünnepet annál méltóbban ülhessék meg. Ilyen vigélyekkel a főbb ünnepek ma is bírnak, a mennyiben van róluk szóló sz. mise és szolozsma, s némelyekben szigoru böjt is van parancsolva; az éjjeli virasztások azonban a sok visszaélés miatt eltöröltettek, kivéve a *Karácsony vigiliáját* vagy *vigélyét*. — A karácson szent ünnepet megelőző nap tehát, miként a többi ünnepekéig vigélyei is, az egyház ősi szokása szerint arra van rendelve, hogy annak lefolyása alatt a hívők a következő nagy ünnepre magukat méltóan előkészítsék. — E czélból e napra szigoru böjt van parancsolva. — Minthogy pedig vasárnapokon mint az Ur napjaiban szoros böjtnek nincs helye, ezért midőn karácson ünnepe hétfőre esik, mint az épen a jelen évben is történt, akkor az azt megelőző vigélyi böjt nem vasárnap, hanem az azt megelőző szombaton tartatik meg.

A szent böjtölésben és üdvös elmékedésekben eltöltött nap után lassan-lassan beköszönt az est. Mar ünnepies fényárban ragyog a várva-várt karácsonfa, melyet vidám gyermekesereg örömtől sugárzó arczczal zsong körül. Minden család egy valódi szentélylyé lesz, melyben a szívek tiszta oltárain a szent és kegyes érzelmek mennyei tömjénillata száll a béke és szeretet Isienéhez. Gyorsan halad az idő; a boldogság percezei egymásután peregnek alá a századok homokóráján: már közel van a pont, mely záradékát képezi az elmúlt és kezdetét a jövendő napnak. — Exkor az éj ünnepléses csendjében megszólal az öreg harang a szent-egyház tornyában, komoly hangon hirdelve a buzgóhívőknek a sz. tenykedések közeledtét. A családi központját képező karácsonfán már az utolsó gyergyácska is kialudt, s az előbb oly zsbongó apró népség már az angyalok örök mosolygó körében aluszsa az igazak álmát. A boldog szülők pedig a család éteesebb tagjaival egyetemben felkészülödvé induznak az *éjjeli misére*. Oh mennyi költőiség, mennyi magasztos érzelem fűződik a keresztény katolikusoknak ezen ősi sz. szokásához. Mennyire alkalmas az imigyen eltöltött karácsonyi szent vigély arra, hogy méltó előkészületet képezzen a következő szent ünnepre!

Az *éjjeli szent mise*, mely annak emlékére mondatik, hogy az Üdvözítő, — miként ez a szentírásból is kitünik, a hagyomány pedig a legrégibb időkben fentartotta, — decz. 25-ét megelőző éjjelen született, tulajdonképen már kezdetét képezi a karácsoni szép szertartásoknak és ünnepléses-geknek.

Az egyházi szertartások, melyekkel a kath. egyház az ő ünnepeit megülni szokta, nem igen ütnek el egymástól lényegökben. A sz. miseáldozat ugyanis, miként az összes isteni tiszteletnek, ugy minden egyes ünnepek is központját képezi. Ugyanez áll tehát a karácsoni ünnepekre nézve is. Mindazonáltal van a karácsonnak egy különös sajátsága

mely által annyira különbözik a többi ünnepek közös tulajdonságától. Az egyház ugyanis e napon a rendkívüli örömtől áthatva és mély jelentőségű okoktól vezetve enyhíti a különben szigorú tilalmat és ezen egy napon megengedi, hogy papjai három szent misét szolgálhassanak.¹⁾

Szép kifejezést nyer az egyház ezen intézkedésében a karácsoni általános öröm, hathatósan mozzintatik elő az által az ünnep kellő fénye és magasztossága; de gyönyörűen jelképeztetik az által egyszersmind az Üdvözítő ur Jézus Krisztusnak *hármás születése is*.

Jézus Krisztus ugyanis, mint *Isten* mint *ember* és mint *Isten-ember*, vagyis Megváltó ezen hármás tulajdonságának megfelelőleg hármás születéssel is bír.

Mint *Isten* az Atyától, kívül egylényegű, öröktől fogva született. „Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, igaz Isten az igaz Istentől.“²⁾ És erre vonatkozik a harmadik sz. mise, mely az igazság Napjának Jézus Krisztusnak jelképeül fényes nappal mondatik, s melynek evangéliumában ezen nagy titok ama fő-séges és mély érteimű szavakban fejeztetik ki: „Kedvetben vala az Ige: és az Ige Istennél vala; és Isten vala az Ige.“³⁾ *Emberi természetére* nézve továbbá isteni Megváltónk az idők teljében, Bethlehem városában a bold. szűz Máriától született éjszaka idején. Ezt jelképezi az első vagyis éjféli sz. mise, melynek evangéliumában Jézus Krisztusnak Bethlehemben történt születése oly megható vonásokban iratik le. „Fölméne pedig, ugymond az evangelista ezen evangéliumi részleiben, József is Galilaeából Nazareth városából Judaeába, Dávid városába, mely Bethlehemnek hívatik, mivel Dávid házából és nemzetségéből vala, hogy bevallja magát Máriával, neki eljegyzett nehézkes feleségével, Lón pedig mikor ott valának, elérkezett az ideje hogy szüljön. És szülé az ő elsőszülött fiát; és betakará őt polyákba, és a jászolyba fekteté, mert nem vala helyök a szálláson.“⁴⁾ Végre Jézus Krisztus mint *Isten ember* és mint ilyen az emberiség Megváltója szent kegyelmével minden nap újra születik az igaz hívők szívében, s lakásul választja azt magának, miként ő maga mondja: „A ki megismeri a Fiut, azt meg fogja ismerni az Atyám is, és hozzá jövünk és lakást készítünk nála.“ És ezt fejezi ki a hajnali sz. mise, melynek evangéliumában szó van azon jámbor pásztorokról, kiknek először hirdeti az angyal az Üdvözítő születését s kiknek szívében legelőször született meg lelkileg is a Megváltó a rendíthetlen hit és szeretet égi kegyelme által; mert az evangelista azt jegyzi fel rólok, hogy: „Látván pedig (Máriát, Józsefet és a jászolyban fekvő kisdedit) valónak érték a dolgot, mely nekik a gyermek felől mondatott vala. . . . És visszatérének dicsőítvén és dicsérvén az Istent mindazokért, miket hallottak és láttak a mint megmondatott vala nekik.“ (Luk. II. 17—20.)

1) S. Georg M. Hom. 10. in Evang.

2) Symb. Nic. Const.

3) Ján. I. 1.

4) Luk. II. 4. 7.

Az Üdvözítő születése fölötti általános örömmel akar kifejezést adni a kath. egyház végre azon rendlete által is, hogy ha pl. a karácsony ünnepe péntekre, tehát böjti napra esik, a hívők e napon föl vannak mentve a böjt kötelezettsége alól és hus eledeléből táplálkozhatnak. A böjt ugyanis a gyásznak és búbanatnak, tehát a mély lelki szomorúságnak a jele és mintegy természetes következménye. De ki szomorkodhatnék születési ünnepén annak, kinek születését maga a mennyei Hirnök is mint „nagy örömet“ hirdeté a jámbor pásztoroknak? (Luk. II. 10.) — Valóban ha valamikor, ugy bizonyára különösen ma engedhetünk egész odaadással az Apostol ama hangulatteljes fölhívásának: „Örvendjete az Urban, ismételve mondom, örvendjete!“ (Filipp IV. 4.)

És van okunk örvendeni a mai sz. ünnep fölött. Van oka örvendeni az egyháznak, mely a ma született bethlehemi kisdedben egy szeplőtelen és hív jegyest nyert. Van okunk örvendeni mindnyájunknak, mert az új szülöttben egy vitézlő bajnokot nyertünk, ki már jászolybölcsőjében három erős ellenségünkön diadalmaskodott, erős kezekkel győzvéen le már születésének körülményeiben: *a világ pompáját és húságát; az élet nyomorát és szenvedéseit; s végül szívünk rossz hajlamait és keménységét.*

Első összeütközése volt tehát a mi vitézlő bajnokunknak a *világ pompájával és húságával*. — A szentírásban azt olvassuk, hogy Dávid a bátor pásztorfiú, midőn a kevélykedve gunyolódó Goliáttal meg akart ütközni, levette a rá aggatott fényes királyi pánczelt és arany sisakot, pásztorbotját és parittyáját ragadta kezébe s azzal terítette le az óriási hústömeget. — Hasonlóan Jézus Krisztus is Dávidnak fia, meggyőzni akarván azt a kegyetlen óriást *kevélységet*, mely oly hatalmas diadalt ült az angyalok fölött mennyben s első szülötink fölött Éden kertjében, nem forgatta a bölcsek fegyverét, nem küzdött ékes szavakkal, kitünő érvekkel, fényes példával, hanem születésének istállójával, szegényes polyáival, jászolybölcsőjének rozszant szalmájával győzte meg húságunkat, kevélységünket.

Második haza az Üdvözítő gyermeknek *az élet sanyaruságával, szenvedéseivel* volt. „Az asszonytól született ember — mondá már Job pátriárcha — rövid ideig élvén sok nyomorúsággal telik el.“ És ezt, azt hiszem, nem szükséges hosszasan bizonyítgatni; mindnyájan látjuk, mindnyájan érezzük, mindnyájan tapasztaljuk azt. — De ha megtekintjük a mi isteni bajvivónknak földhöz ragadt szegénységét, az istállóig való lealázódását, életének első perczeiben szenvedett nélkülözéseit, sanyaruságait, gonosz szándéku üldöztetését: ki az, a ki szegénységében panaszkodnék, a sanyaruságok és nélkülözések miatt zugalódnék, az üldözések között kétségbe esnék? Hisz jól tudjuk azt, hogy Krisztus szegénysége a mi gazdagságunk; megaláztatása a mi dicsőségünk; üldöztetése a mi biztonságunk. Miként a nemzetek nagy Apostola is mondja: „Jézus Krisztus gazdag lévén, ti érettetek szegénynyé lett, hogy az ő szegénysége által ti gazdagok legyetek.“ (2. Kor. VIII. 9)

Igen találóan mondja ide vonatkozólag nazianzi sz. Gergely is: „Krisztus szegény lett, hogy minket meggazdagítson; szolga lett, hogy nekünk szabadságot szerezzen; Ő leszállott, hogy minket fölemeljen; ő megkíséttetett, hogy mi győzedelmeskedjünk; ő felment, hogy az elesetteket magához vonja föl.“ (Or. 41. in Pentec.)

Harmadik ütközete a mi hős bajnokunknak saját szívünk keménységével, hálátlanságával volt. Saul király az ártatlan Dávidnak halálos ellensége lön, mert vetélytársát látta benne. Dávid sokféleképen törekedett Saulnak kimutatni, hogy minő jó indulattal van irányában; de Saulnak megátokkodott szív keménységén megtört minden kísérlete. Kifogyván tehát minden egyéb módból, egyszer lesbeállott egy juhistaállóba. Történt pedig, hogy a Dávidot üldöző Saul is épen ebbe a barlangistaállóba vonta meg magát egy kis pihenőre. Dávid ekkor Sault az ő legnagyobb ellenségét megölhetné volna; de azt tenni nem akarta; hanem, hogy meggyőzze őt ártatlanságáról és iránta való jóindulatáról, levágott egy darabot Saul köntöséből, s midőn Saul eltávozott Dávid is eljött a barlangból, mutogatván neki távolról a levágott köntös-darabot, hogy ismerje meg, ha vajjon övé-e a posztó darab. Ez hatott; mert Saul szive ekkora nagylelkűség láttára annyira meglágyult, hogy halálos ellenségből atyja lön, meghatótan kiáltva föl: „A te szavad-e az fiam Dávid? És Saul fölemelé szavát és sira, és monda Dávidnak. Igazabb vagy te, mint én; mert te velem jót cselekedtél, én pedig gonosszal fizettem neked.“ (I. Kr. XXIV 4. 18.) ime a jóságos Isten is sokfélekép akarta az emberi szívet magának meghódítani. Leszállott látható alakban, hogy tanítója, nevelője legyen, csodálatos módon táplálta; minden sanyaruságokból hatalmas kézzel kiszabadította; de az emberek csak megmaradtak szívök keménységében. Látván tehát Isten, hogy a kemény szívek jótéteményeinek egész tengerével sem lágyulnak meg, mint valamely leshelyre, a barmok istállójába szálla. Midőn eltörölhetné volna a háládatlan embert, a kit csinált, magára öltötte annak gyarló testét, hogy végtelen szeretetének ekkora jelével őt végre magának megnyerje. Lehet-e háládatlanság, mely ekkora jóság láttára a bűnbánat könnyeire ne fakadjon? lehet-e oly jéggé fagyott szív, mely ily lángoló szeretet melegénél föl ne olvadjon.

Nincs különben; sokszoros okunk van, a mai szép ünnepen, Üdvözítőnk és győzedelmes Bajnokunk születésnapján tiszta szívűből örövendünk. De örömünk ne csak külső legyen; hanem legyen az belső, tiszta lelki öröm, legyen az miként az Apostol mondja az Urban. Az Urban lesz pedig a mi örömünk akkor, ha midőn az Üdvözítő Ur Jézus Kristusnak mint Istennek örök és mint Embernek időben történt testi születését vigadozva ünnepeljük, egyszersmind lelkünköt is az isteni malaszt forrásaiban megtisztítván azt eszközöljük, hogy az Isten ember szívünkben is az ő kegyelme és szeretete által megszülessék. Legyen a mi szívünk tehát e naptól fogva az ő tisztaságában és egyszerűségében a bethle-

hemi szent jászoly, melybe kitörülhetlen betűkkel legyen bevésve: „Itt született az Üdvözítő Ur Jézus Krisztus az ő szeretete és szent kegyelme által.“ — Tuxit Deus!
Dr. Todor.

Kisebb közlemények.

— **Heti körszemle.** Itthon. A képviselőház decz. 13-iki ülésén vette kezdetét a földmivelés, ipar és kereskedelemügyi budget tárgyalása, mely a decz. 14-iki ülésen befejeztetvén tárgyalás alá vétetett a vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetése. — „A sz. István Társulat“ decz. 14-én tartotta meg választmányi gyűlését Majláth György országbíró ő excellentiája elnökele alatt, melynek egyik kiemelkedő pontját Ipolyi püspök ur azon indítványa képezte, hogy a társulat dr. Apáthy jelentését és jogi véleményét a kath. tanulmányi alapokról valamint Apponyi A. jelentését a vallás-alapról nyomassa ki és tagilletmenyül oszssa ki, mely indítvány közhelyesléssel fogadtatott azon hozzáadással, hogy a munkálatok előszóval toldassanak meg, melyben a közönség az ezen alapokra vonatkozó más helyeken és alkalmakkal megjelent jelentősebb dolgozatokra is figyelmessé tétessék. — Hieronymi Károly államtitkári helyettes a közmunka- és közlekedésügyi ministeriumban ezen állásától saját kérelmére felmentetett s e téren szerzett érdemeiért elismerésül a Lipót-rend középkeresztjével tüntettetett ki (Ez a Rohonczy-féle támadások eredménye. — Szerk.) — Csehországban szigorú rendeletet bocsátott ki a spiritisták ellen az előljáróság. — A kultus-budget tárgyalása folytatott a képvis. decz. 15-iki ülésén, melynek kimagaslóbb mozzanatát azon jelenség képezte, hogy egyik szónok föltüntetvén elég világos példákban a nazarenusoknak vallási elveikből kifolyó soknemű törvénysértésit s a világos törvénynyel szemben maguknak vindikált kiváltságait a többi vallásfelekezetek rovására, találkoztak, kik ezen sérelmeket is az általános vallás szabadsággal és polgári házassággal állították orvosolhatóknak. (Ez épen annyi, mintha valaki, még nem szabadalmazott vallási elveiből kifolyólag megöl minden tisztviselőt és rendközeget, s hogy a bajon segítve legyen ezen elveken alapuló vallása szabadalmaztatik, hogy eljárása ezután ne legyen — — törvénytelen. Gyönyörű logikája ez és jogi fogalma a liberális észjárásnak!!! — Szerk.) — Az Albán-Montenegrói határról véres conflictusról szóló hírek érkeznek. — A kultusbudget összes tételei elfogadtattak a képviselőház decz. 17-iki ülésén. Decz. 18-án tárgyalás alá vétetett és szintén elfogadtatott az igazságügyminiszter költségvetése; mire a honvédelmi költségvetés került tárgyalás alá, mely a decz. 19-iki ülésen a január havi indemnytiről szóló javaslattal együtt elfogadtatván, az 1883-iki költségvetés javaslattal befejeztetett. — Népmiszió tartott Pakson, melyet a legszebb siker koronázott. Simor hg.-primás ő Eminentiaja ő Szentsége 50 éves áldozársági jubilauma alkalmából Rómába utazott.

(Isten angyala vezérelje ő Eminentiaját! — Szerk.) — **Franciaország.** *A Chesnelong Senator* elnöklete alatt álló egyik kath. lap, mely a kath. iskolaügy körül nagy érdemeket szerzett magának egy köriratot bocsátott ki a fészületek és vallásos jelvényeknek az iskolákból való eltávolítása ellen. A körirat kiemelkedőbb három pontja ez: 1. hogy a fészület megtartassék az iskolában és ott ezentul ima is mondassék; 2. hogy a gyermekek a káté és a történetben is nyerjenek oktatást; 3. hogy a többi tantárgyakban semmi olyan ne forduljon elő a mi sértené a vallást. — *A Bontoux-Feder* féle perben f. évi decz. 20-án fogják kihirdetni az ítéletet. — **Olaszország.** *Oberdank megkegyelmeztes* kieszközölésére az olaszországi egyetemek tanuló ifjúsága körében nagy erőlködések történnek. (Csak nem nyugszanak azok a diákok! Szerk.) Oberdank decz. 20-án reggel felakasztatott. *A szentléavatás per ügyében*, mely Fischer bíbornok- és More Tamásra vonatkozik, a pápa ő Szentsége legutóbb bizottságot nevezett ki, Fischeren és Moren kívül még 348 személyről van szó. kik mintegy 150 év alatt hitük ért vértanuságot szenvedtek. Ő Szentsége f. hó 28-án fogja megülni áldozárságának 50-ik évfordulóját, mely alkalomból nagy ünnepelességekre készülnek. — **Németország.** *Windthorst ismeretes* interpellatiója az általa már regebben benyújtott szabad vallási kultust czélzó törvényjavaslata érdekében a birod. gyűlés decz. 13-iki ülésén tárgyalatott. Bismark hg. helyett Bötticher miniszter felelt, a ki kijelenté, hogy a szövetségtanács f. évi jul. 5-én elhatározta, hogy nem adja hozzájárulását a birodalmi gyűlés határozatához; és hogy a birodalmi kancellár nincs azon helyzetben, hogy a visszautasítás okait előterjessze. Ez nem csak a jelen esetre szól, ez elvet képez. (Jó elv, melynek révén, minden csempészet eszközölhető. — Szerk.) — *A berlini kormány* bizalmasan felkérte a Szentszékét az összes e században hozott határozatok közlésére, melyek a pápa világi hatalmára vonatkoznak. — **Oroszország.** A tárgyalások Oroszország és a Szentszék között befejezésükhöz közelednek. Ezen eredményt Giers látogatása és személyes érintkezése tette lehetővé! — *A Szentszékkel folytatott* tárgyalások sikerre vezettek, a „modus vivendi“ megállapított. **Törökország.** *Said pasa* újra visszahivatott a minis-terelnökségre nagyvezéri czimmal. A Yildiz kioszk valamennyi kapuját kettő kivételével becsukták, hogy a ki- és bemenőket jobban lehessen szemmel tartani. — **Feruzsalem**ben nov. 29-én tették le a régi S. Salvador templom helyén építendő új bazilika alapkövét. — **Egyiptom.** *Franciaország* hivatalos válaszában visszautasította Angliának Egyiptomra nézve tett ajánlatait. — *Arabi és büntársai* Ceylon szigetére száműzettek.

Irodalom.

— Előfizetési felhívás a „**Magyar Korona**“ czimű politikai-, társadalmi- és közgazdasági napilapra. Lapunk decz. 17-től kezdve a legnagyobb alakú napilapok sorába lép. — Jelszavunk: „Hűség Istenhez, ha-

zához, királyhoz“ maga egy programm. Szigoruan kizárva minden más mellékérdeket, lapunk egyedül a szent ügyet szolgálja. — Számos új és jeles munkaerő sorakozott zászlója alá. Türeczánk ujévkor érdekfeszítő kétkötetes kitűnő regényt fog hozni, — Előfizetési feltételek: Egész évre 20 frt. Félévre 10 frt. Évnyegyedre 5 frt. Szűkebb ellátásuak egész évre 16 frt-ért, szegényebb sorsu vidéki káplánok és tanítók olcsóbban is megkapják, ha lapunk kiadóhivatalához fordulnak. — Budapest, 1882. december 14. A „**Magyar Korona**“ szerkesztősége.

Most midőn katolikus sz. ügyünk érdekében örvendetes mozgalom észlelhető-hála Isten! — minden oldalon, egy olyan kipróbált kath. napilapot, mint a minőnek a jeles „**Magyar Korona**“ 6 évi fennállása és működése alatt bizonyult, ezen örvendetes mozgalom tovább fejlesztése, erősítése és izmosítása érdekében nem lehet eléggé ajállanunk, különösen, midőn az áldozatkész Szerkesztőség igazán minden lehetőet megtesz arra nézve, hogy az oly nagy pártoláshoz örvendő dús jövedelmű szabadonc lapokkal külterjedelemben is versenyre lépjen. —

— **Katolikus Theologiai Folyóirat** indul meg jövő évben Budapesten, évnegyedenként körülbelül 10 iven, évente tehát összesen 40 iven. Szerkeszti és kiadja Breznay Béla htdr, tud. egyet. ny. r. tanár, mint főszerkesztő; Aschenbrier Antal htdr, tud. egyet. ny. r. t. s. Kanyurszky György htdr, tud. egyet. ny. rnk. tanárok mint szerkesztő-társak, valamint számos más szakkérfü támogatóival. Egy Budapesten megjelenő kath. theologiai folyóirat, ugy szervezve és oly széles hatáskörrel, mint a fenczimzett, Magyarország fenkölt szellemü papsága előtt nem szorul hosszas ajánlásra.

Előfizetési felhívás ily czimű munkára: „**Előkészítő az első szent gyónás- és áldozásra.**“ Az egri „nagy katekizmus“ nyomán példákkal és történetekkel megvilágítva kidolgozta és az egyházmegyei hatóság engedélyével kiadta Eder Ede láposbányai r. k. lelkész. A mintegy **hét** nyomott ivre terjedő művecke, példákkal, hasonlatokkal, történetekkel megvilágítva, könnyű s gyermekhez mért nyelvezettel módszertanilag kidolgozva, nyolcz pontban tárgyalja mindazt, mit a penit. tartás és oltári szentségre vonatkozólag tudni kell. Kateketák s mindazok, kik hitoktatással kisegítőleg foglalkoznak. t. i. tanítók tanítóknő, nevelők stb. e műveckét előnyvel használhatják. A művecke 1883. febr. hó első felében küldetik szét. Az előfizetési pénzt tehát ez idő szerint kérem alulirtohoz küldeni. — Előfizetési ár bérmentes szétküldéssel **40** kr. Tiz egyszerre megrendelt példány után tiszteletpéldánnyal szolgálók. Láposbánya (Szatmármegye) u. p. Misztotfalu. Eder Ede r. kath. lelkész.

— **A kath. iskolaügy Magyarországhau.** Kalocsán Hajnald-bíbornok-érsék pártfogása mellett két érdekes fizet ielent meg. Az első nek czime „A magyar katolikus alapítványok jogi természetete, különös tekintettel a kath. iskolaügy körül újabb időben fölmerült téves nézetekre. Irta dr. Városhy Gyula. „A 44 oldalra terjedő fizet a kath. egyházjavak és alapítványok jogi természetét fejtegetve, az iskolaügy terén a kath. felfogás képviseli. A második, már 192 oldalra terjedő fizet igen hosszú magyarul latin előzó után az egyes kath. gimnáziumok alapítására vonatkozó eredeti alapító leveleket és más hiteles okiratokat közli oly czélból, hogy ezen intézetek jogi természetete kellő világításba helyeztessék. A fontos okmány-tárt a vitás kérdés megítéléséhez nagyon sok anyagot nyújt.

— Megjelent „**Jézus sz. Szive hitnőke.**“ XVI. évfolyam. 1882. decz. fizet. Szerkeszti Molnár János révkomáromi plébános: Tartalma: Előfizetésre való felhívás. — Jézus sz. Szivéhez. (Költemény). — A szt. Sziv örömei: Hittérítőkk bucsuzása. — A sz. Sziv fájdalmái: A mai kor nevelése. — A decz. főimaszándék: Hogy mindnyájan egyesüljünk a sz. Sziv érdekeinek védelmére. — Az öt mellékelt iv: „A Jézus sz. Szivének diadala korunkban“ czimű munka 14. 15. 16. 17. és 18. ik iven. — Ára 2 frt.

— Előfizetési felhívás ily czimű munkára. „**A katolika egyház isteni szervezete.**“ A budapesti m. k. egyetem hittudományi ka-

rától dicséretet nyert pályamű. Irta Dr. Bita Dezső pannorhalmi szent Benedekrendű áldozó pap s egyetemi ny. r. tanár. A mintegy 30—32 nagy nyolczdréfti ivnyi, már 1883. évi márczius hóban sajtó alól kikerülő munka ára 2 frt. Az előfizetési pénzeket vagy megrendeléseket méltóztassanak tájékoztatóm végett jövő évi február 15-ig hozzám beküldeni. (Budapestben, várnáz-körut 4. sz. vagy az egyetemi központi épületbe.) E czérra legalkalmasabbak a postautalványok vagy levelezőlapok. Tíz példányra egy tiszteletpéldánnyal kedveskedem. Bita Dezső. A tudós szerző e kitűnő s a hit-tudományi irodalom terén valódi hűzgot pótló művét egyelőre is a legmelegebben ajánljuk t. olvasó közönségünk pártoló figyelemébe, annak idején pedig bővebben is ismertetni fogjuk.

A napi események köréből.

— Az erdélyi rom. kath. status igazgatótanácsának újonnan megválasztott tagjai a decz. 20-án tartott gyűlésen tették le a hivatalos esküt; ugyanezen gyűlésen főpásztor urunk ő Nagyméltósága előterjesztésére némi személyi változások ügye is elintéztést nyert.

— Adományozás és köszönet. *A csertés-hondoli* rom. kath. templom két kelyhe kopott, repedt, szóval oly állapotban volt, hogy a Legszentebb Áldozatnál többé használni alig lehetett; miért a lelkész érezvén ez állapot tarthatatlanságát, a hívek áldozatkészségéhez fordult s sikerült egy összeget gyűjtenie, mely az egyik kehelynek renoválását teljesen fedezheté. — Adakoztak. Botár Sándor 1 frt. Konká Dániel 2 frt. Maschalkó István 1 frt. Arady Rozália 1 frt. Konká József 1 frt. Segesváry Ferencz 2 frt. Özvegy Konkáné 1 frt. Brassován Ferencz 1 frt. Niderhofer Károly 1 frt. Konká Ferencz 1 frt. Prokupek Samuel 1 frt. Suhányi Mihály 80 kr. Fekete Sándor 50 kr. Gyöngyösi Lajos 50 kr. Altman József 50 kr. Suhány Lázár 50 kr. Budai Miklós 50 kr. Gyöngyösi Julia 50 kr. Leskovics György 50 kr. Gruber Sándor 50 kr. Midőn az adakozók nevét közlöm, teszem azért, hogy a nyilvánosság terén is köszönetemet kifejezhessem az Ur háza iránt való buzgalomkért s egy szersmind nyilvánosan nyugtázhassam a felvett filléreket. Hondol, 1882. Decz. 12. Prokupek Samuel lelkész.

— Az udvarhelyi espereskerületben közelebből tartott esperesi látogatás alkalmából följegyezzük a következő adatokat:

1. Az esperesi kerületben a néptanodák örömközző haladást tanusítanak. Új tanodával diszlik szentegyház: Oláhfalva, Méréfalva, Kadics- és Bethlenfalva, Czélszerűvel: Káp. Oláhfalva, Lövete, Szenttamás, Oroszhegy, Sztkirály, Sztlélek, Farkaslaka, Pálfalva, Korond, Agyha, Parajd, Ujvár meg Etéden. . . jó: Bözödújfalun, Hom.-Remetén. . . Zetelakán, czélszerű: Kük. Keményalván. Nincs: Hom.-Karácsonfalván; czélszerűtlen: Sz. Kereszturoth. A tanerők alkalmasak s megfelelők: Zetelakán, K.-Keményfalván, Kadics- és Bethlenfalván, Sztkirályon, Szt.-Tamáson, Oroszhegyen, Farkaslakán, Malomfalván, Bogárfalván, Szancsalban, Vágásban Vézá-

Ki a d j a: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRO BÉLA. Szerkesztőtársak: BALOGH IGNÁCZ, Dr. CSERNI BÉLA, FABIÁN SÁNDOR, Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsasajtóján (Klúger B-nál.) Gyulafehérvárt.

ban, Hom. Remetén, Korondon, Anyhában, Parajdon, Szovátán, Méréfalván a tanerő nem elégít ki.

2. A *lelkész urak* — 1 — 2 elaggott öreg lelkészméltóságaival — szorgalmasan látogatják néptanodáinkat. Mi czáfolatul szolgáljon mltsog Ugron Gábor ur vádaskodására, melyet a f. é. Statusgyűlésen e tekintetben igazságtalanul emelt. Fenyéden a néptanoda középszerű, de kántortanítója képzett és kész minden jóra.

Lengyelfalván, — ahol czélszerű iskola s képzett néptanító van — 1883-ban paplakot is óhajtanak építeni. Az előkészületben nem megvetendő siker van már is elérve f. hó 2-án az esperesi látogatás alkalmával.

— A *székely egyetel közgyűléséhez*, a közgyűlés napján délelőit, Marosvásárhelyről, *Sándor Kálmán* székelyegyleti tagtól a következő üdvözlő sürgöny küldetett, a mely a fővárosból tavollevő elnökhez lévén czimezve, nem juthatott kellő időben rendeltetése helyére, s így hírlap utján hozzuk a székelyegyleti tagok tudomására: „*Székelyegylet közgyűléséhez, Hajos János elnök által Budapestben, Főpostaépület.*

Erdeményes — székely vereink, s általuk egyesült magyar hazánk jövőjére kihat — munkálkodásukhoz, szerencsét és áldást kívánok. Ha vitathatják is újabb tudosaink székely nemzetünk eredetét; de azt, hogy magyar hazánaknak, a koronás magyar királynak, legőszintebb, legerősebb, legbiztosabb, legonteláldozobb, leglelkesebb, lángoló honszerelmű magyar hazafiú között a *székely nemzet* mindig ott volt es mindig ott lesz; a mikor a szükség úgy kívánta vagy úgy kívánni fogja: azt vitatni sem lehet. Versenygés közöttünk csak hazánk szeretetében legyen!” *Csikszentmihályi Sándor Kálmán*. A székely főnemes (primor) családból származó fiatal székely hazafi hasonló hazafias tartalmu táviratokkal üdvözölte Lönhárt Ferencz erdélyi püspök ur ő exciájának mind püspöki kineveztetését, mind a belső titkos tanácsosi méltósággal való legkegyelmesebb kitüntetését.

— Gyászjelentés. A károlyfehérvári székes káptalan saját s az üdvözült rokonai nevében meghatott szívvel tudatja, hogy köztiszteletben állott s általánosan fájlat kartarsa Nagyságos és Főisztelendő *Hubátschek Adám*, olvasó kanonok és cz. apát ur hosszas példás türelemmel viselt betegség folytán végelegyengülés következtében, a haldoklók szentségeinek áhitatos felvétele után, életének 75-ik évében a folyó hó 21-én reggeli 4 órakor az Urban kimult. Földi részei e hó 22-én d. u. 4 órakor fognak nyugalomra tétetni; lelkéért pedig az engesztelő sz. mise áldozat 23-án d. e. 9 órakor a székesegyházban Istennek bemutatattni. Az örök világozság fényeskedjék neki! K. Fehérvárt, decz. 21-én 1882. A temetési szertartást a főnemeltt napon és órában Lönhart Ferencz főpásztor urunk ő Nagyméltósága végezte. A boldogult hült tetemei a székesegyház alatt levő siralagban helyeztettek el örök nyugodalomra; lelki üdvéért pedig a gyászmisét decz. 23-án 9 órakor ngos *Kolosa Antal* cz. prépost ur mutatta be az egék Urának.

— Mai számunk — néhány példányaihoz — csatoltuk a „Kolozsvári Közlöny“-re való előfizetési felhívást mellékletképen. Felhívjuk tehát tisztelt olvasóink becses figyelmét ezen politikai és közgazdasági napi lapra! —